

Algemene Raad**ADVIES i.s.m. Sectorraad Kunsten en Erfgoed
Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk**

27 september 2012

Advies over het Koninklijk Besluit leenrecht

Op 24 augustus 2012 ontving de SARC een adviesvraag van Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over het nieuw voorstel van Koninklijk Besluit betreffende de vergoeding voor openbare uitlening en tot intrekking van het Koninklijk Besluit van 25 april 2004 betreffende de vergoedingsrechten voor openbare uitlening van de auteurs, vertolkende of uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en producenten van eerste vastleggingen van films (kort: KB leenrecht). Minister Schauvliege ontving deze vraag van Vice-Eerste minister en minister van Economie, Consumenten en Noordzee, Johan Vande Lanotte, en vroeg op haar beurt de SARC om advies. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed behandelde de adviesvraag op zijn plenaire vergadering van 29 augustus 2012, en de Sectorraad Sociaal-Cultureel werk behandelde de vraag op zijn plenaire vergadering van 4 september 2012. Tijdens een gezamenlijke werkgroepvergadering op 13 september 2012 werden de standpunten van beide sectorraden verder uitgediept.

Inleiding

Het nieuwe KB leenrecht komt er naar aanleiding van een beroep tot nietigverklaring van het huidige KB, ingediend bij de Raad van State in 2004 door de Vereniging van Educatieve en Wetenschappelijke Auteurs (V.E.W.A.). Naar aanleiding van dit beroep stelde de Raad van State een prejudiciële vraag aan het Hof van Justitie van Europa over de berekeningsbasis van de vergoedingen zoals die in het KB van 25 april 2004 was opgenomen. Het KB nam enkel het aantal ingeschreven leners in aanmerking, en bepaalde een forfaitaire vergoeding van 1 euro per ingeschreven volwassene en 0,5 euro per ingeschreven minderjarige.

Het Hof van Justitie van Europa bracht het billijkheidsprincipe zoals bepaald in de richtlijn 92/100/EEG in herinnering. Het definitieve oordeel van het Hof luidt dat de berekeningsbasis van het KB van 25 april 2004 niet rechtsgeldig is. Het oordeel luidde dat minstens ook de grootte van de collectie in aanmerking genomen moet worden bij de berekeningen, en niet enkel het aantal ingeschreven leners. Gezien deze uitspraak, stelde de FOD Economie het nieuwe KB leenrecht op, dat de grootte van de collectie en het aantal ontleningen als berekeningsbasis voor de vergoedingen gebruikt.

1. Een verlenging is een nieuwe uitlening

De derde overweging in de aanhef van het KB stelt dat een verlenging van de oorspronkelijke duur van de uitlening **niet** kan worden beschouwd als een nieuwe uitlening.

De SARC vindt dit een zeer opmerkelijke overweging. Immers, het systeem waarin bibliotheken hun gegevens moeten registreren om die ter beschikking te stellen van de Vlaamse overheid (BIOS), neemt verlengingen wél in rekening als zijnde nieuwe uitleningen. De raad ziet geen reden voor deze plotse wijziging. Ze zorgt mogelijk voor verwarring en extra administratieve lasten bij bibliotheken. Bovendien kan een werk, tijdens de duur van de verlening, niet worden ontleend. Dit betekent een potentieel inkomensverlies voor auteurs. **De SARC vindt bijgevolg dat deze overweging geschrapt moet worden.**

2. Leenvergoedingen moeten billijk zijn

Punt 34 van het arrest van het Hof van Justitie van Europa stelt:

Dit gezegd zijnde, moet de vast te stellen vergoeding conform de zevende overweging van de considerans van richtlijn 92/100 het de auteurs mogelijk maken een passend inkomen te ontvangen.

Het kan dus niet om een zuiver symbolisch bedrag gaan.

De SARC leidt hier uit af dat het Hof van oordeel is dat de hoogte van de huidige bedragen wél symbolisch is. Gezien het arrest de aanleiding is voor het nieuwe KB, is de vraag die we ons moeten stellen of de voorgestelde verhoging voldoende hoog is om het symbolische te overstijgen.

Dat is geen eenvoudige vraag. De term “billijk” wordt meermaals aangehaald, maar nergens gedefinieerd. Om een referentiebasis te bekomen, ging de SARC daarom op zoek naar de vergoedingen die in de rest van Europa gehanteerd worden. Details van de berekeningen die hiertoe gemaakt werden, gaan als bijlage bij dit advies. De raad stelde vast dat de leenrechtvergoedingen in België in vergelijking met deze landen heel wat lager liggen en daarom absoluut niet billijk zijn. **Daarom vraagt de SARC minimaal een verdubbeling van de in artikel 4 §3 voor het referentiejaar 2017 genoemde bedragen per uitlening.**

Daarnaast wordt in het hele besluit nergens gewag gemaakt van enig voornemen om de genoemde bedragen te indexeren na het in 2017 bereikte eindbedrag. De SARC is echter van mening dat billijkheid van een vergoeding per definitie een aanpassing aan de inflatie en de stijgende levensduurte inhoudt. **De raad vindt het daarom onontbeerlijk dat indexering als principe mee in het besluit wordt opgenomen.**

3. Democratisch principe van de bibliotheek dient gevrijwaard

---

De SARC vindt het niet opportuun dat met artikel 4§6 in het besluit wordt opgenomen dat de vergoedingen voor openbare uitlening door de uitleeninstellingen geheel of gedeeltelijk verhaald kunnen worden op de leners. Dit is een voorafname op het noodzakelijk te voeren debat over prijszetting en de bijdrage van de cultuurconsument. Tevens gaat de bepaling in tegen de huidige praktijk waarbij bibliotheekgebruik quasi gratis is voor de gebruikers. Gratis bibliotheken voor de burgers zijn een recht, net zoals gratis onderwijs dat is. **De SARC vindt dat de Vlaamse Regering garanties moet bieden dat zij de leenvergoedingen ook in de toekomst op zich zal blijven nemen en vraagt om §6 van artikel 4 te schrappen.**

4. De beheersvennootschappen moeten transparanter zijn

De SARC vindt het goed dat het KB met artikel 12 een minimale verantwoordingsplicht inhoudt voor de beheersvennootschappen, maar stelt voor hierin nog verder te gaan.

Momenteel is er bij de herverdeling van de leenrechtvergoedingen onder de rechthebbenden weinig doorzichtigheid, noch veel inspraak. Als de Vlaamse Regering zich ertoe verbindt de leenrechtvergoedingen voor de Vlaamse bibliotheken op zich te nemen, moet zij ook kunnen nagaan dat dit geld goed besteed wordt. De federale overheid zal er dus voor moeten zorgen dat op Vlaams niveau een controle kan plaatsvinden op de transparante en eerlijke verdeling van het leenrecht op de twee verdeellevels: de verdeling van het leenrecht onder de beheersvennootschappen en nadien de verdeling door de beheersvennootschappen aan de auteurs.

Bovendien vindt de raad dat de betaalde vergoedingen sneller de weg naar de rechthebbenden (auteurs en uitgevers) moeten vinden (dit kan nu tot meer dan 4 jaar duren), en dat regulariserende factoren voor economisch moeilijkere maar cultureel en maatschappelijk belangrijke genres afgesproken moeten worden. De beheersvennootschappen dienen daarenboven de rechthebbenden actief op te sporen om ervoor te zorgen dat de geïnde vergoedingen bij de juiste personen terecht komen.

Zeker nu, bij een verhoging van de leenrechtvergoedingen, vindt de SARC een transparant overzicht van de inning en verdeling van de middelen, evenals controle door rechthebbenden en de middelenverschaffende Vlaamse overheid op de uitvoering door de beheersmaatschappijen een absolute noodzaak.

5. Vraag voor vrijstelling voor instellingen met een decretale informatieopdracht

In artikel 5 van het KB worden de instellingen opgesomd die vrijgesteld zijn van de vergoeding voor uitlening. De SARC stelt vast dat hier geen rekening werd gehouden met door de Vlaamse Regering opgerichte of erkende instellingen die een decretale opdracht hebben om informatie te verzamelen, te ontsluiten en ter beschikking te stellen. De SARC denkt hierbij, zonder limitatief te willen zijn, aan de koepelorganisaties van amateurkunstenverenigingen, de kunstesteunpunten en het steunpunt voor cultureel erfgoed.

De adviesraad pleit voor een afstemming tussen het Vlaamse en het federale niveau door aan specifieke Vlaamse instellingen vrijstelling te verlenen. **De SARC vraagt daarom aan artikel 5 een punt 5 toe te voegen dat luidt als volgt: “5° de door de Gemeenschappen erkende instellingen ter ondersteuning van de kunsten- erfgoed- en sociaal-culturele sector, waaronder de amateurkunsten, die bij decreet de opdracht hebben gekregen om informatie te verzamelen, te ontsluiten en ter beschikking te stellen.”**

6. Aanpassing van de termijn tussen de eerste verspreiding en mogelijke uitlening

De SARC wil een verfijning aan artikel 3 van het Koninklijk Besluit toevoegen. In dit artikel wordt de termijn die tussen de eerste verspreiding van een werk en zijn mogelijke uitlening moet liggen, vastgelegd op twee maanden.

Deze termijn schept een probleem voor de filmsector. Als eerste verschijning wordt daar immers ook rekening gehouden met bioscoopreleases. Een dvd verschijnt doorgaans pas een viertal maanden na de eerste bioscoopvertoning, wat betekent dat een dvd al vanaf het moment dat hij te koop wordt aangeboden, uitleenbaar zou zijn. De dvd-verkoop is voor de filmsector echter een belangrijke bron van inkomsten. Daarom pleit de raad ervoor dat werken pas zouden mogen worden uitgeleend vanaf twee maanden na **“het te koop aanbieden van het werk op de effectief uit te lenen drager”**. De raad zou deze zinsnede graag toegevoegd zien in artikel 3 van het KB. Deze toevoeging anticipeert ook op de aanbieding van e-boeken.

7. Vertaalfouten

In een aantal artikelen zijn vertaalfouten geslopen die de SARC graag wil signaleren.

De op twee na laatste overweging moet als volgt worden aangepast:

“Overwegende dat de tarieven van de vergoedingen voor openbare uitlening worden bepaald voor verschillende periodes. De eerste periode betreft **de referentiejaren** van 1 januari **2004** tot 31 december 2012 teneinde de rechtszekerheid voor derden te garanderen. De tweede periode betreft de **referentiejaren** van 1 januari 2013 tot 31 december 2017 teneinde de tarieven te herwaarderen. Ten laatste, de derde periode betreft **de referentiejaren** 2018 en volgende;”

In Art. 4 §2 stelt de raad volgende aanpassingen voor:

- “1° het aantal werken en/of prestaties **die door de instelling niet ter beschikking zijn gesteld op een manier waarop de uitlening ervan mogelijk is**, en;
  - o 2° het aantal werken en/of prestaties die door de instelling ter beschikking zijn gesteld **op een manier waarop de uitlening ervan mogelijk is**, en die tot het publieke domein behoren.”
- “... dit aantal als dusdanig is geïdentificeerd in een geautomatiseerd gegevensregistratiesysteem **met het aantal werken en/of prestaties die door de instelling niet ter beschikking zijn gesteld op een manier waarop de uitlening ervan mogelijk is**, en dat...”

Namens de Algemene Raad,

Luk Verschueren, algemeen voorzitter

Iris Van Riet, algemeen secretaris

Namens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed,

Heidi De Nijn, voorzitter

Herman Baeten, ondervoorzitter

Lieselotte Moortgat, secretaris

Namens de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk

Frie De Greef, voorzitter

Dirk Verbist, ondervoorzitter

Marieke Roels, secretaris

Bijlage: Basisgegevens leenrecht in enkele Europese landen

De analyse gebeurde op basis van de gegevens over leenrechtssystemen in Europese landen zoals gepubliceerd op www.plrinternational.com. De website van Public Lending Right International Network, levert volgende kerngegevens op.

Indicatief is op basis van de beschikbare parameters de vergoeding in euro voor leenrecht per ontlening berekend:

- Finland 3,3 ct
- Frankrijk 8,5 ct
(Opm.: PLR rapporteert 15 à 17 ct voor 2008)
- Ierland 8,88 ct
- Nederland 11,4 ct
- Noorwegen 11,4 ct
- Zweden 8,8 ct
- UK 8,0 ct
- Duitsland 3,0 ct

Opgelet, deze leenvergoedingen per eenheid zijn niet één op één vergelijkbaar. Niet alle cijfers hebben betrekking op hetzelfde jaartal. Daarnaast hanteren verschillende landen verschillende berekeningswijzen (soms per boek, soms per aankoop, soms per titel), verschillende betrokken media (naast boeken soms wel cd's, dvd's, bladmuziek... soms niet), bijkomende randvoorwaarden (in Duitsland bijvoorbeeld een gelijke bijdrage aan een pensioenfonds voor auteurs), etc. Toch denken we dat ze een goeie eerste indicatie van het leenrecht in Europa geven.

Land	Sinds	Totaalbedrag	Berekeningsbasis inning	Per eenheid	ontlening
België	2006	VL 2011 1,3 miljoen €	Aantal ingeschreven gebruikers	VL 1,9 ct (2010) / 2,6 ct (2017) ontlening	1,6 ct (2010)/ boek**
Denemarken	1947	21,6 milj €	Genre Aantal blz Aantal ex in OB	Per auteur gemiddeld 2.277 € (incl. beurzen)	
Finland	1963	3,3 milj €	Aantal ontleningen	3,3 ct	3,3 ct
Frankrijk	2006	11 milj €	Aankopen door bibliotheken + aantal ontleners	2,38 € per aangekocht ex	8,5 ct / boek* 15 - 17 ct (plr)
Duitsland	1972	16 milj €	Aantal ontleningen		3 ct (prl) ***
Ierland	2007	320.000 €	Aantal ontleningen	8,88 ct / ontlening	8,88 ct
Nederland	1971	17,4 miljoen €	Aantal ontleningen	11,4 ct ontlening	11,4 ct
Noorwegen	1947	11,5 miljoen €	Lump sum	23,5 ct per beschikbaar ex	11,4 ct / boek
Zweden	1954	5,9 miljoen €	Aantal ontleningen	8,8 ct per ontlening	8,8 ct
UK	1979	9 miljoen €	Aantal ontleningen	8 ct per ontlening	8,0 ct

* de simulatie / omrekening naar leenrechtvergoeding per ontlening is ontleend aan volgende praktijkgegevens van de Vlaamse openbare bibliotheken: gemiddeld wordt een individuele titel uit de collectie 2,07 x per jaar ontleend - een boek blijft gemiddeld 13,5 jaar in de collectie en kan dus gemiddeld 28 x worden uitgeleend.

** berekening per ontleend boek in Vlaanderen:

aandeel audio = 16,5% // aandeel visueel = 17,4% // aandeel folio = 66,1% //

aandeel niet-boeken in folio = 20,82% // aandeel boeken in folio = 79,18%

leenvergoeding voor boeken is 52,3% van de totale leenvergoeding = €680.000

of voor 2010 uitgaande van 43 miljoen boekontleningen = 1,6 ct per boekontlening - 70/30 te verdelen tussen auteurs en uitgevers

*** aanvullend op de leenvergoeding voorziet de Duitse regeling een gelijke bijdrage van de overheid in een fonds voor pensioenen en ziekteverzekering voor auteurs

bron: website www.plrinternational.com + eigen berekeningen Carlo Van Baelen (sept 2012)